

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo zaštite okoliša
i zelene tranzicije

Izvješće o provedbi akcije Jeste li ih
vidjeli? – proljetnice 2026. godine

KLASA: 352-04/26-07/30

URBROJ: 517-08-2-1-2-26-1

Naslov dokumenta:

Izvješće o provedbi akcije: Jeste li ih vidjeli? – proljetnice 2026. godine

Izradila:

Aleksandra Čuljat, Tamara Kirin

Autor fotografije na naslovnici:

Mario Žuti

Zagreb, srpanj 2026.

Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Radnička cesta 80, 10000 Zagreb, Hrvatska,
<https://mzozt.gov.hr/>

Sadržaj

Sadržaj	1
1. Uvod	3
2. Metoda prikupljanja podataka	4
3. Rezultati akcije	4
3.1. Analiza dostavljenih podataka	4
3.2. Visibaba (<i>Galanthus nivalis</i> L.)	8
3.3. Velika sasa (<i>Pulsatilla grandis</i> Wender.)	10
3.4. Obična kockavica (<i>Fritillaria meleagris</i> L.)	12
Zaključci	14
Popis literature	15

Popis kratica

FCD	Flora Croatica Database
MZOZT	Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije
ZZOP	Zavod za zaštitu okoliša i prirode

1. Uvod

Proljetnice su skupina biljaka koja je određena jednom zajedničkom značajkom, vremenom cvatnje. U rano proljeće, kada većina biljaka još uvijek ne cvjeta, proljetnice predstavljaju jedan od najvažnijih izvora nektara i peluda za kukce. Posjećujući njihove cvjetove u potrazi za hranom, oprašivači istovremenom omogućuju i oprašivanje biljaka. Osim toga, sjemenke mnogih proljetnica u sebi sadrže hranjive tvorevine, elaiosome, koje privlače mrave. Mravi noseći sa sobom sjemenke radi hrane, pridonose i rasprostranjivanju. Zbog svoje uloge u prehrani oprašivača, rasprostranjivanju i pripomaganju oprašivanja drugih biljnih vrsta, proljetnice imaju veliku ulogu u očuvanju bioraznolikosti staništa.

Iako su dobro poznate vrste, još uvijek je rasprostranjenost nekih nedovoljno poznata. Rasprostranjenost se s vremenom i mijenja, što je razlog više da se prisutnost proljetnica na pojedinom području prati i bilježi. Pretjerano sakupljanje najveća je prijetnja za proljetnice. Druga prijetnja je uništavanje i gubitak staništa (širenje građevinskih područja, pretvaranje livada u obradive površine, krčenje šuma, odvodnjavanje i melioracija područja,...). Nacionalni i međunarodni propisi danas pomažu u zaštiti i osiguravaju opstanak ovih vrsta.

Jedan od najvažnijih europskih propisa o očuvanju prirode je Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, tzv. Direktiva o staništima. Ona u svojim dodacima, od proljetnica, navodi visibabu i veliku sasu. Velika sasa nalazi se na Dodatku II, dakle proglašena je vrstom od interesa zajednice čije očuvanje zahtijeva određivanje posebnih područja očuvanja (neka od područja na kojima raste uključena su u ekološku mrežu Natura 2000). Visibaba se nalazi na Dodatku V iste Direktive, dakle radi se o vrsti od interesa za zajednicu čije uzimanje u prirodi i iskorištavanje mogu biti predmet mjera upravljanja.

Zbog želje za širenjem znanja o ove dvije vrste, 2024. godine nastala je ideja o uključivanju javnosti u sakupljanje podataka o njihovoj rasprostranjenosti. S obzirom da su i brojne druge proljetnice obuhvaćene nacionalnim ili međunarodnim zakonodavstvom vezanom za zaštitu prirode, akcija je proširena na dojavu svih proljetnica.

Akcija „Jeste li ih vidjeli? – proljetnice“ je 2024. godine započeta tada standardiziranom metodom sakupljanja podataka preko obrazaca za dojavu izrađenog preko alata Survey123 unutar ArcGIS Online sučelja (<https://survey123.arcgis.com/share/51aa766e9dd646c1b36cd9e01af717bc>). Kako bi se olakšali i unos i sakupljanje podataka 2025. godine čitava akcija „Jeste li ih vidjeli? - proljetnice“ preseljena je na online platformu iNaturalist (<https://www.inaturalist.org/projects/jeste-li-ih-vidjeli-proljetnice>), povezanu s BioAtlasom – Atlasom bioraznolikosti Hrvatske (<https://bioatlas.biportal.hr>). Posljednja akcija, 2026. godine, je po drugi put provedena na online platformi iNaturalist. Ovaj puta akcija je koncentrirana samo na tri vrste prepoznatljivog izgleda, kako bi se korisnicima olakšalo prepoznavanje i kako bi se osigurala visoka kvaliteta podataka.

ZZOP na godišnjoj razini provodi akcije uključivanja javnosti u očuvanje vrsta raznih skupina prikupljanjem podataka o opažanjima pod zajedničkim nazivom „Jeste li ih vidjeli?“. Na spomenuti način, uspješno se prikupljaju opažanja saproksilnih kornjaša, periski i proljetnica, a akcija „Jeste li ih vidjeli?“ odnosi se na planinske vrste: Kitaibelov pakujac (*Aquilegia kitaibelii* Schott), gorska moravka (*Arnica montana* L.), planinski kotrljan (*Eryngium alpinum* L.), žuti srčanik (*Gentiana lutea* L.) i velebitska degenija (*Degenia velebitica* (Degen) Hayek).

Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, 15/18) propisuje da se vrste kojima prijeti opasnost od izumiranja, usko rasprostranjeni endemi te vrste za koje to nalažu propisi Europske unije ili drugi međunarodni propisi proglašavaju strogo zaštićenim vrstama. Te su vrste navedene u Prilogu I Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16), a strogo zaštićene biljke ne smiju se brati, rezati, sjeći, iskopavati, sakupljati ili uništavati, osim u iznimnim slučajevima, kao što su npr. znanstvena istraživanja, te uz posebno dopuštenje koje izdaje MZOZT.

2. Metoda prikupljanja podataka

U online aplikaciji iNaturalist započet je projekt sakupljanja opažanja proljetnica u periodu od 1. siječnja – 1. svibnja 2026. godine na području čitave Republike Hrvatske. U projektu su bilježena opažanja vrsta: visibaba (*Galanthus nivalis* L.), obična kockavica (*Fritillaria meleagris* L.) i velika sasa (*Pulsatilla grandis* Wender).

Opažanja zabilježena kroz aplikaciju provjeravaju drugi korisnici. Sukladno broju validacija koje je neko opažanje dobilo, njegova ocjena kvalitete može biti: Ležerno, Potreban ID ili Istraživačka ocjena. U konačne rezultate ovog projekta uzimana su samo validirana opažanja (Istraživačka ocjena).

Tokom projekta pisan je dnevnik u kojem su istaknute zanimljivosti iz rezultata prošlogodišnje akcije.

3. Rezultati akcije

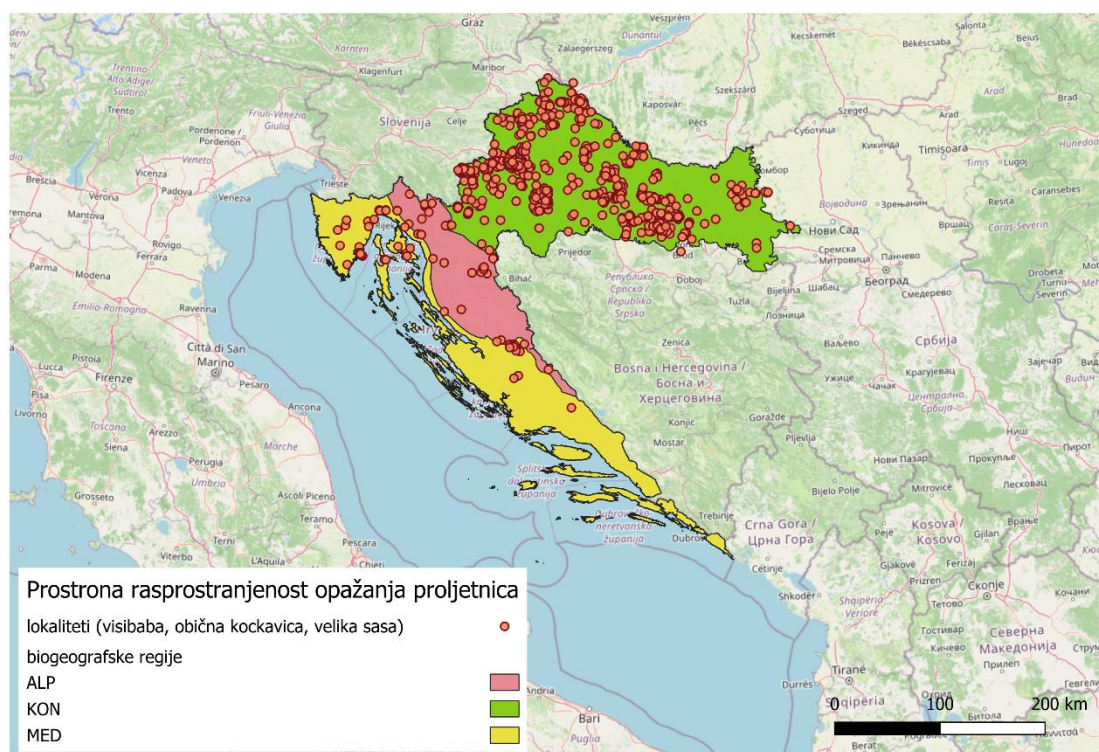
3.1. Analiza dostavljenih podataka

Ukupno je u akciji 2026. godine sudjelovalo 292 opažača, prijavljeno je 880 opažanja te su zabilježene sve tri vrste (visibaba, obična kockavica i velika sasa).

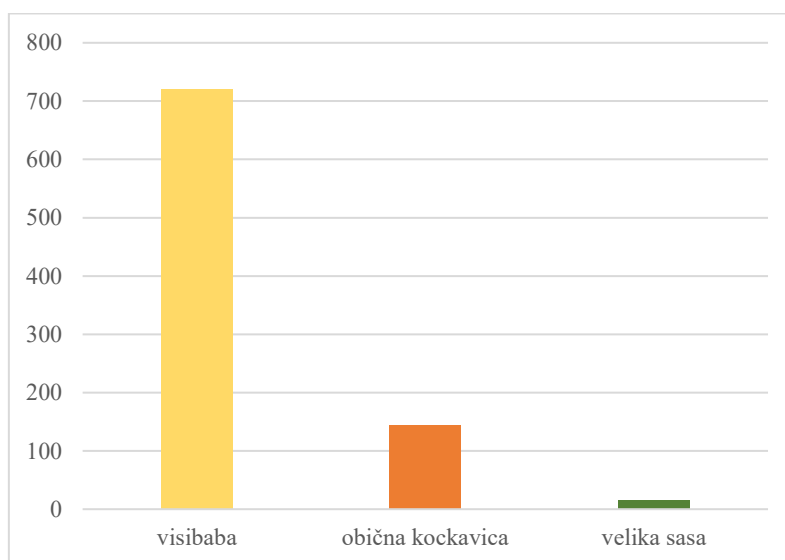
Broj opažanja svih vrsta uključenih u akciju, prikazan je u tablici 1. Najčešće prijavljena vrsta bila je i najšire rasprostranjena, visibaba (slika 2.) .

Tablica 1. Prikaz broja opažanja po vrstama

HRVATSKI NAZIV	STRUČNI NAZIV	BROJ OPAŽANJA
Visibaba	<i>Galanthus nivalis</i> L.	721
Obična kockavica	<i>Fritillaria meleagris</i> L.	144
Velika sasa	<i>Pulsatilla grandis</i> Wender	15

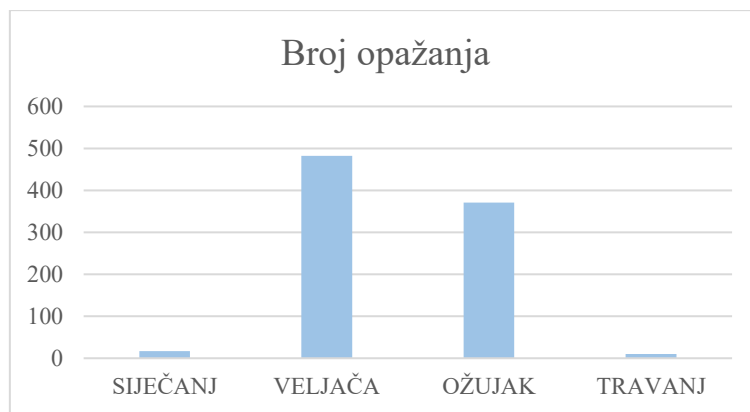
Slika 1. Prostorna rasprostranjenost opažanja visibabe, velike sase i obične kockavice u Hrvatskoj 2026. godine u sve tri biogeografske regije (ALP – alpinska, KON – kontinentalna i MED – mediteranska).

Slika 2. Prikaz broja opažanja po vrstama

OPAŽANJA PO MJESECIMA

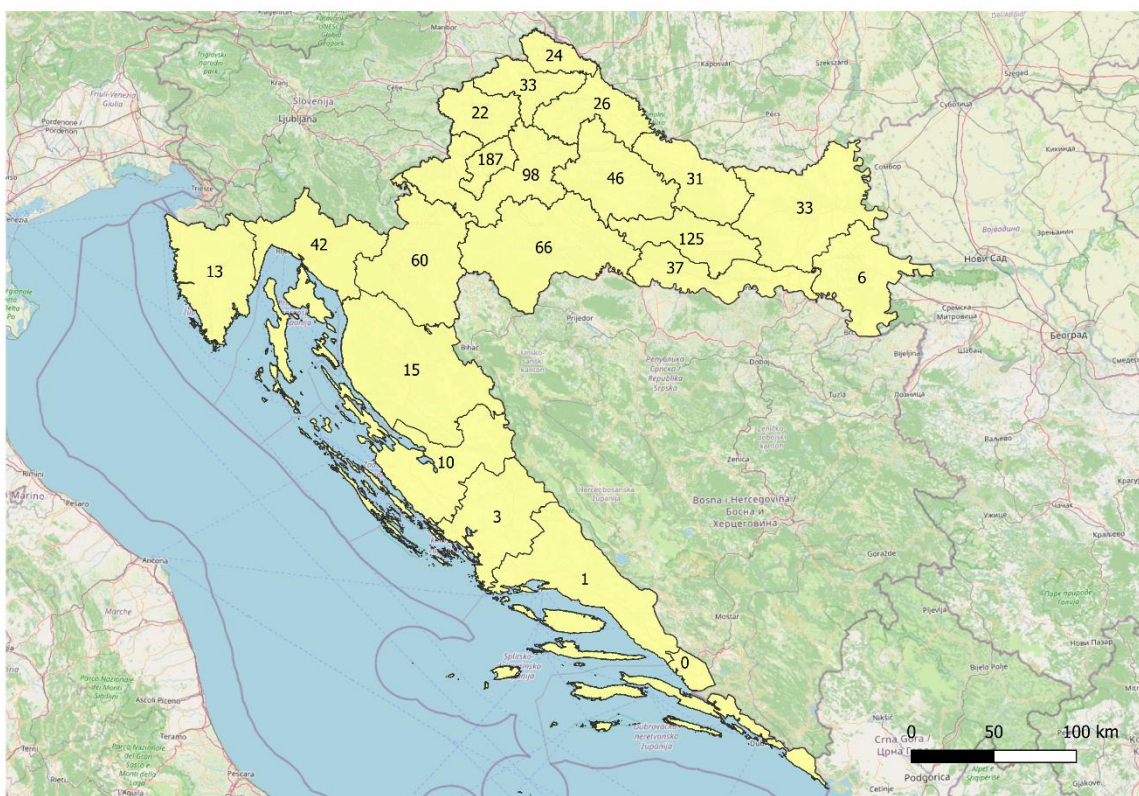
Mjesec sa najviše prikupljenih opažanja je veljača sa čak 482 opažanja, zatim ožujak, siječanj i travanj s najmanje opažanja (Slika 3). Dan sa najviše opažanja bio je četvrtak, 26. veljače sa 56 opažanja.

Slika 3 : Broj opažanja proljetnica po mjesecima

OPAŽANJA PO ŽUPANIJAMA

Županija unutar koje je prikupljeno najviše podataka je Grad Zagreb sa 187 opažanja (Slika 4).

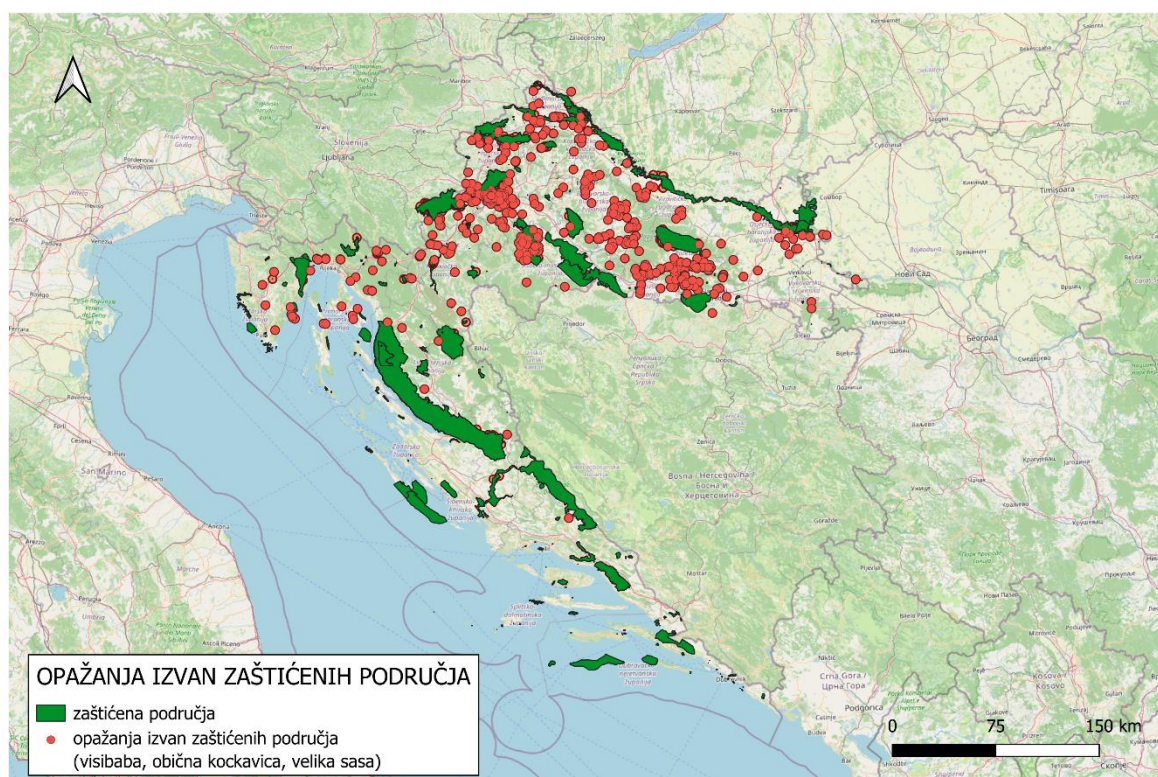

Slika 4 : Prikaz broja opažanja proljetnica po županijama

OPAŽANJA U ODNOSU NA ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Ova akcija omogućila je podatke o rasprostranjenosti vrsta van zaštićenih područja, što je od velikog značaja obzirom da su istraživanja sektora za zaštitu prirode često usmjerena upravo na zaštićena područja. Većina prikupljenih podataka nalazi se van zaštićenih područja, čak 599 od 880 opažanja (Slika 5), što predstavlja važan izvor podataka za rasprostranjenost i

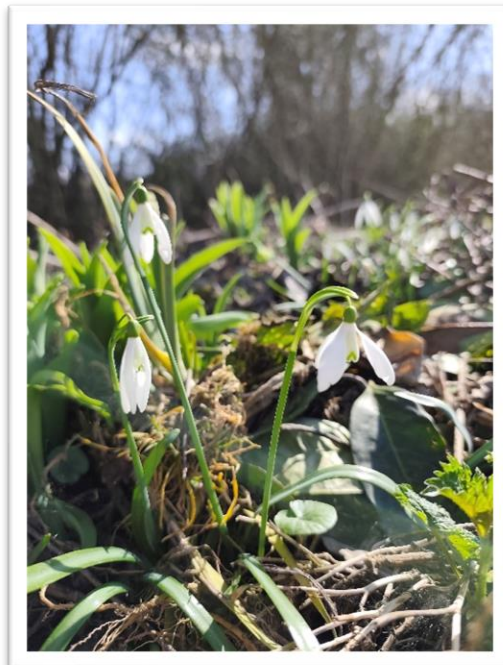
daljnja istraživanja. Opažanja su prikupljena na području od 37 različitih zaštićenih područja, a zaštićeno područje s najviše opažanja je Park prirode Žumberak – Samoborsko gorje.

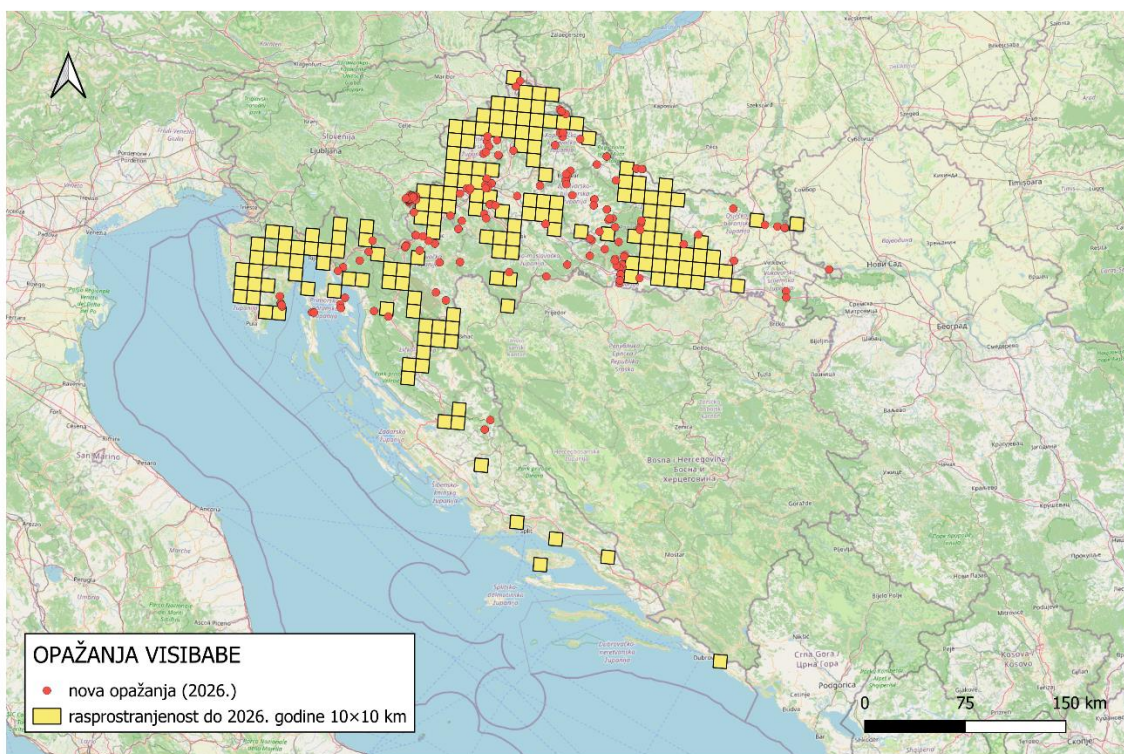
Slika 5: Opažanja visibabe, velike sase i obične kockavice izvan zaštićenih područja

3.2. Visibaba (*Galanthus nivalis* L.)

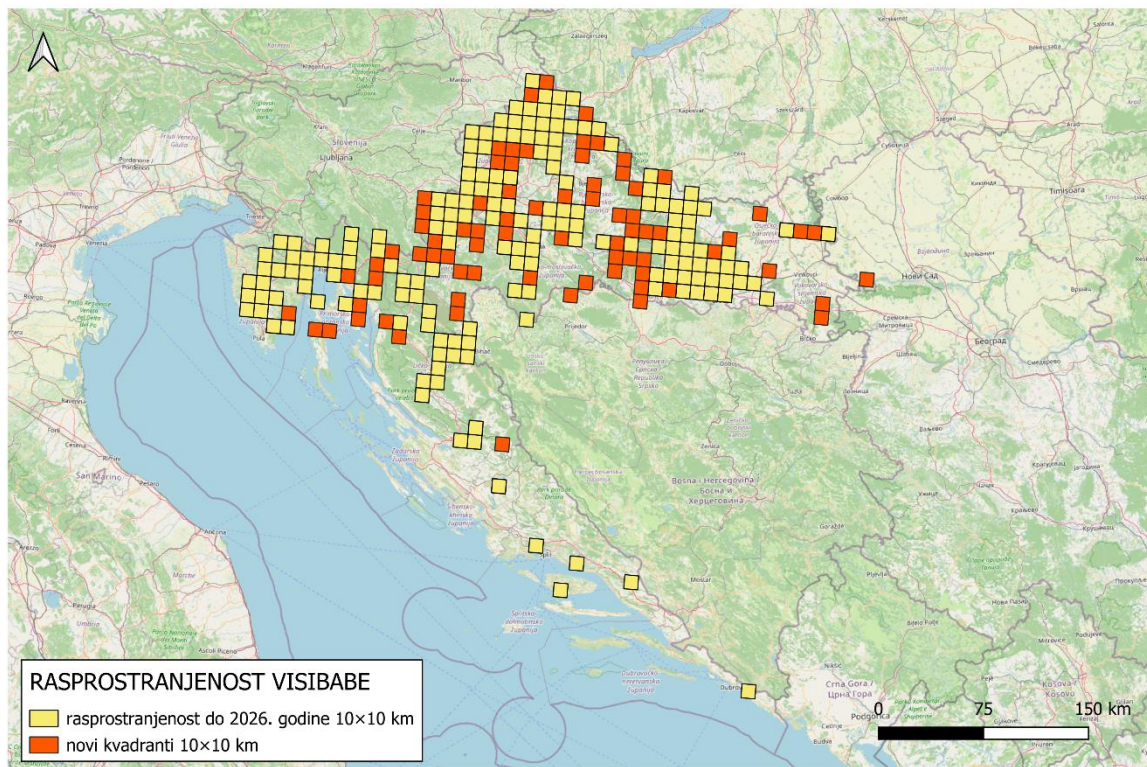
Visibaba (Slika 6) je u Hrvatskoj rasprostranjena na velikom području zemlje, u kontinentalnoj, alpskoj i mediteranskoj biogeografskoj regiji. Ova vrsta razvija se na različitim staništima (šume, šibljac, livade različite vlažnosti) što omogućava iznimno široku rasprostranjenost vrste. Baš zbog toga teško je pretpostaviti njezinu rasporstranjenost, a terensko istraživanje je zahtjevno. Dojave građana zbog toga su se pokazale izuzetno korisnim načinom sakupljanja informacija o rasprostranjenosti (Slika 7). Podaci prikupljeni ove godine putem platforme iNaturalist prikazuju povećanu rasprostranjenost visibabe za 76 kvadranta u odnosu na podatke prikupljene prošlim akcijama „Jeste li ih vidjeli? – proljetnice“. Pomoću podataka prikupljenih preko aplikacije, možemo zaključiti da je sadašnja rasprostranjenost visibabe na ukupno 246 kvadranta 10×10 km (jedinica koja se za potrebe Izvještavanja o stanju očuvanosti koristi prema Direktivi o staništima), odnosno $12\,900\text{ km}^2$ (Slika 8).

Slika 6. Visibaba (Autor: Lea Zoretić)

Slika 7. Nova opažanja visibabe (*Galanthus nivalis* L.) 2026. godine.

Slika 8. Rasprostranjenost visibabe 2026. godine.

Zapitali ste se smijete li ubrati visibabu?

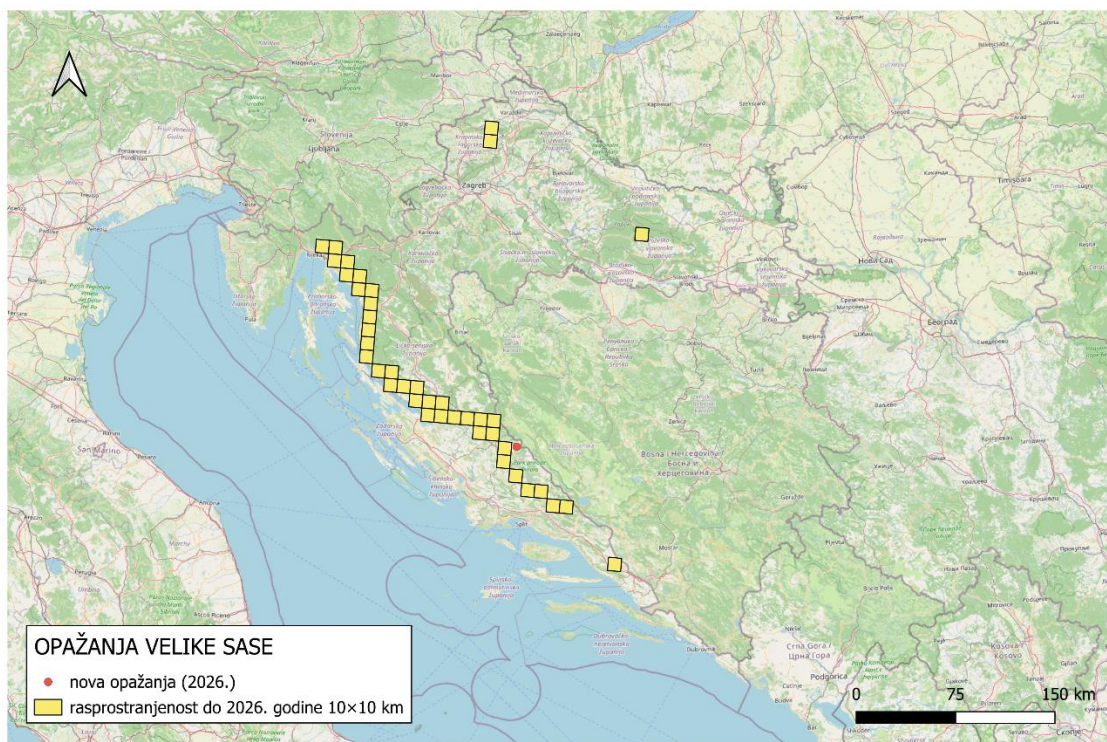
Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta (NN 114/17) regulira komercijalno sakupljanje zavičajnih divljih vrsta, ali definira i njihovo sakupljanje za osobne potrebe. Za sakupljanje ovih vrsta u komercijalne svrhe potrebno je ishoditi dopuštenje MZOZT, a sakupljanje se onda dopušta pod uvjetima i u količini koja je propisana u izdanom rješenju. Nositelji dopuštenja dužni su na kraju godine dostaviti izvješće o sakupljenim vrstama. Dopuštenje MZOZT nije potrebno za sakupljanje ovih biljaka za osobne potrebe i za potrebe vlastitog domaćinstva, odnosno kad se njima, njihovim dijelovima ili proizvodima dobivenim od njih ne trguje niti prometuje. Unatoč zakonima ne treba zaboraviti da su proljetnice najljepše u prirodi, tamo pružaju hranu prvim oprašivačima i tamo pripadaju. Kada ih uberemo prekidamo djelić jednog čitavog prirodnog ekosustava.

3.3. Velika sasa (*Pulsatilla grandis* Wender.)

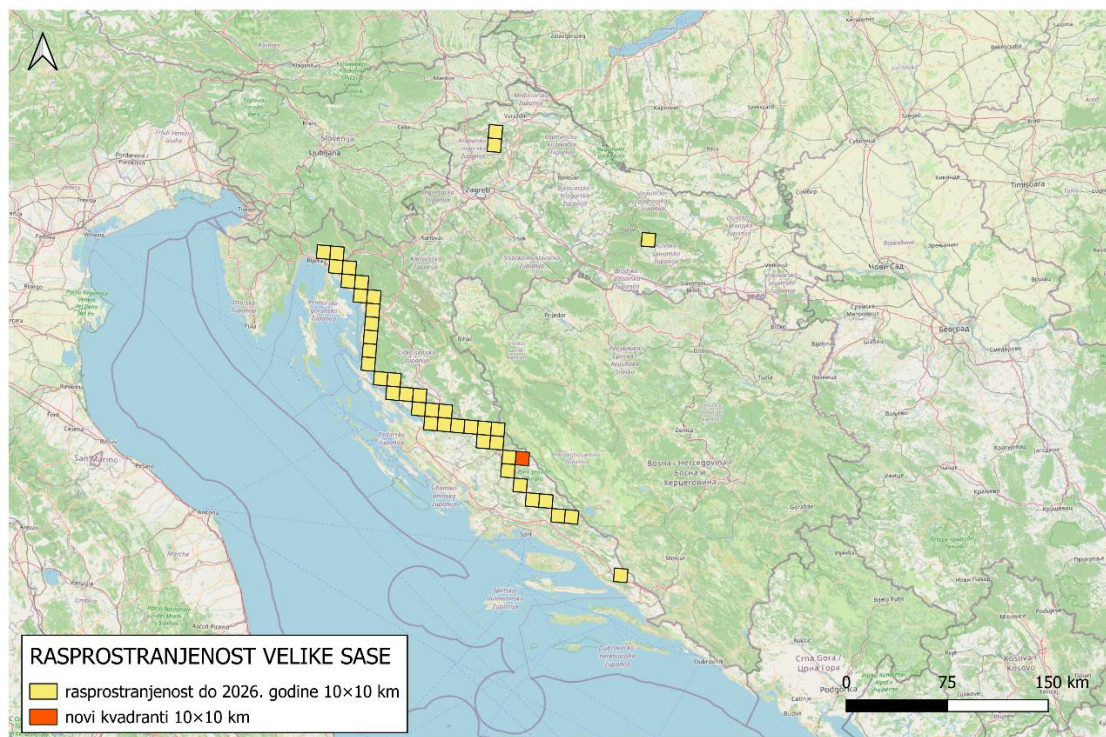
Veliku sasu (Slika 9) nalazimo u brdskom do gorskom pojasu mediteranske, alpinske i kontinentalne Hrvatske. Nastanjuje suhe brdske travnjake na karbonatnoj podlozi duž litica gora i planina. Rezultati ovogodišnje akcije nam potvrđuju tip staništa pogodan za ovu vrstu (Slika 10). Područja se većinom poklapaju s područjima opažanja od prošlih godina tj. rasprostranjenost velike sase nije značajno povećana. Međutim, zabilježen je jedan lokalitet, od 15 opažanja, van zabilježenih područja prijašnjih godina. Nalazi se o opažanju u blizini planinarskog odmorišta „Dinaridi-Bivak“ (Slika 12). Obzirom na tip staništa na kojem se ova vrsta razvija i ugroženost vrste, rasprostranjenost ove vrste vjerojatno se neće širiti, međutim novi nalaz na Dinari značajna je informacija za očuvanje ove vrste. Prema novim podacima sadašnja rasprostranjenost velike sase u Hrvatskoj pokriva ukupno 41 kvadrant 10×10 km (Slika 11).

Slika 9. Velika sasa (Autor: Dijana Dubrović)

Slika 10. Nova opažanja velike sase (*Pulsatilla grandis* Wender) 2026. godine.

Slika 11. Rasprostranjenost velike sase 2026. godine.

Slika 12 : Prikaz novog lokaliteta velike sase (2026.)

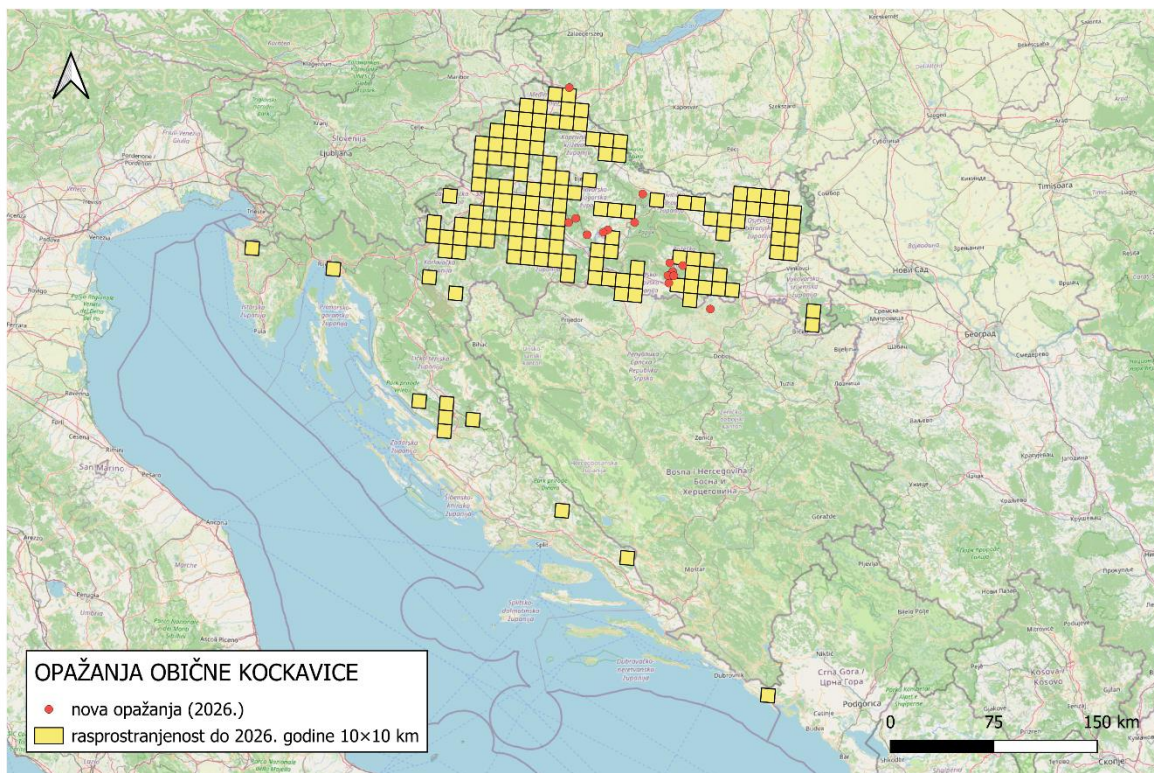
3.4. Obična kockavica (*Fritillaria meleagris* L.)

Obična kockavica (Slika 13) nastanjuje staništa vlažnih livada te je većim dijelom rasprostranjena u nizinskoj Hrvatskoj. Vrsta je uvrštena u Crveni popis divljih vrsta Hrvatske u kategoriji osjetljive vrste (VU). Prema Crvenom popisu uzrok ugroženosti je osjetljivost i promjene staništa. Čovjek svojim djelovanjem mijenja vodni režim, pretvara stanište u obradive površine, širi urbana područja te intenzivno iskorištava travnjake. Također, jedan od razloga ugroženosti je i sakupljanje biljke zbog ukrasnih cvjetova. Tokom ove

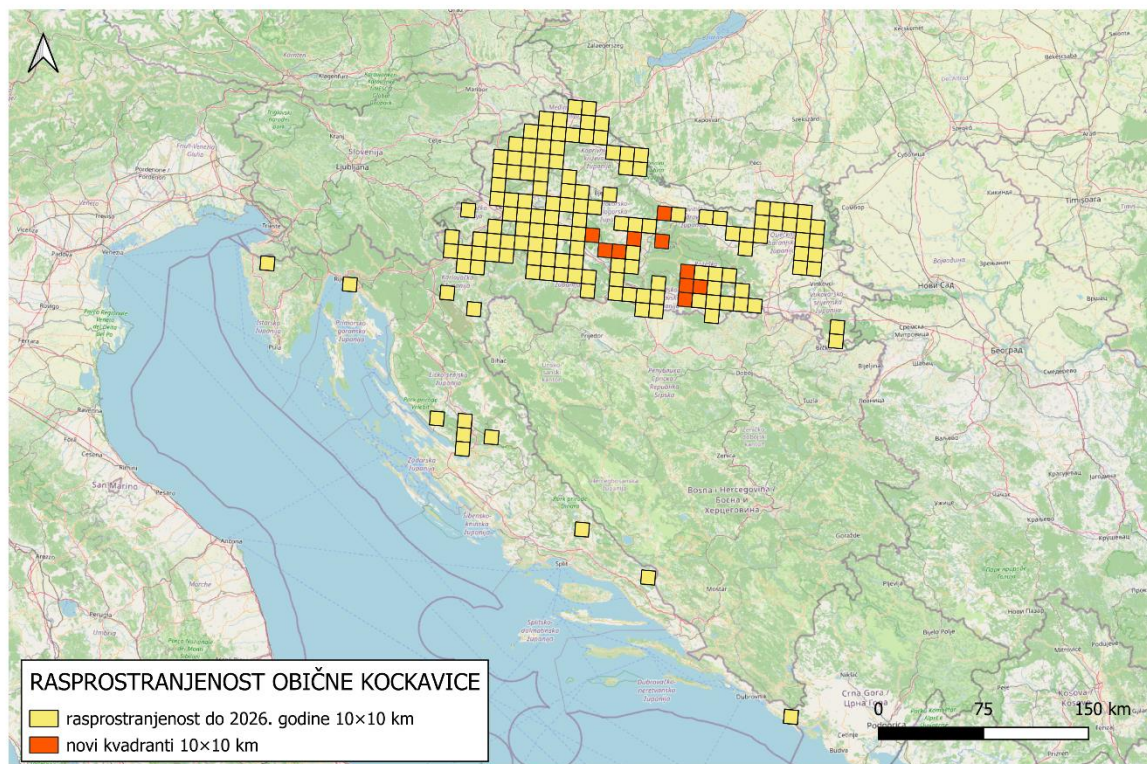

Slika 13. Obična kockavica (Autor: Karlo Ostojčić)

sezona prikupljeno je 144 opažanja od kojih 13 čine novi lokaliteti (Slika 14). Za usporedbu rasprostranjenosti do 2026. godine korišteni su podaci iz FCD-a (Nikolić i sur., 2026), Bioatlasa (2026) i prethodnih akcija (Slika 15).

Slika 14. Nova opažanja obične kockavice 2026. godine

Slika 15. Rasprostranjenost obične kockavice (*Fritillaria meleagris* L.) 2026. godine.

Zaključci

- Projektom je sakupljeno 880 opažanja vrsta, od čega je najviše opažanja prijavljeno za visibabu.
- Opažanja visibabe znatno su proširila dosadašnje poznavanje vrste stoga je broj kvadranta na kojima se bilježi rasprostranjenost ove vrste porastao za 44,7% u odnosu na stanje poznato prošle godine nakon završetka akcije.
- Akcija je ponovno potvrdila veliki interes javnosti za prijavljivanje proljetnica
- iNaturalist aplikacija potvrđena je kao iznimno učinkovit alat za sakupljanje informacija o opažanju sastavnica bioraznolikosti (u ovom slučaju proljetnica).
- Opažanja vrsta od strane javnosti izuzetno su vrijedna i pridonose utvrđivanju i praćenju njihove rasprostranjenosti.
- Najviše je opažanja prikupljeno u veljači.
- Najviše opažanja je prikupljeno u gradu Zagrebu i okolici.
- Park prirode Žumberak -Samoborsko gorje je zaštićeno područje s najviše opažanja.
- 68,07% opažanja prikupljeno je izvan zaštićenih područja

Popis literature

BioAtlas – Atlas bioraznolikosti Hrvatske, preuzimanje zapisa opažanja dostupno na <https://records-bioatlas.bioportal.hr/occurrences/search?q=taxa%3A%22fritillaria%20meleagris%20L.%22>, pristupljeno dana 27. svibnja 2026. DOI: <https://doi.org/10.71531/.784f5f97-15b4-4839-ad59-e48782b87511>.

Kirin, T., Pavlinić, M., Rumin P. (2024): Izvešće o provedbi akcije: Jeste li ih vidjeli? – proljetnice 2024. godine. Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Radnička cesta 80, 10000 Zagreb, Hrvatska.

Kirin, T. (2025): Izvešće o provedbi akcije: Jeste li ih vidjeli? – proljetnice 2025. godine. Ministarstvo zaštite okoliša i zelene tranzicije, Radnička cesta 80, 10000 Zagreb, Hrvatska

Nikolić T., Bogdanović, S., Vuković, N., Šegota, V. (ur.) (2026): Flora Croatica Database. Botanički zavod, Prirodoslovno matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu (<http://hirc.botanic.hr/fcd>) (10. srpnja 2026).

Nikolić T. (2020a): Flora Croatica – vaskularna flora Republike Hrvatske, Volumen 1. Uvodni dijelovi, sinopsis porodica, opće kazalo, literatura i dr. Alfa d. d., Zagreb.

Nikolić T. (2020b): Flora Croatica – vaskularna flora Republike Hrvatske, Volumen 2. Ključevi za determinaciju s pratećim podatcima: Equisetidae, Lycopodiidae, Ophyoglossidae, Polypodiidae, Cycadidae, Ginkgooidae, Gnetidae, Pinidae, Magnoliidae – porodice A – FAB. Alfa d. d., Zagreb.

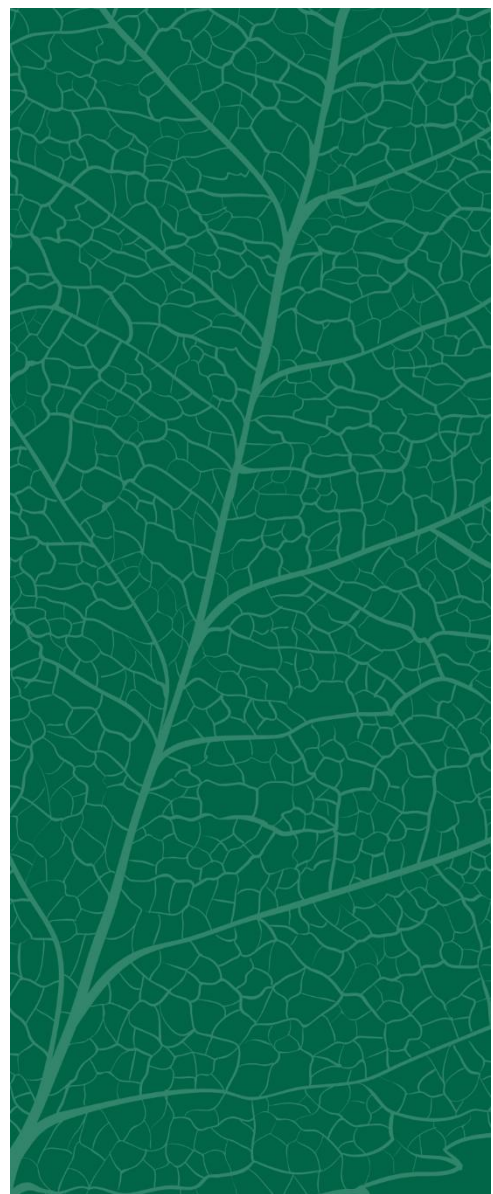
Nikolić T. (2020c): Flora Croatica – vaskularna flora Republike Hrvatske, Volumen 3. Ključevi za determinaciju s pratećim podatcima: Magnoliidae – porodice FAG-ZYG. Alfa d. d., Zagreb.

Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta, Narodne novine 114/17

Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama, Narodne novine 144/13, 73/16

Stančić, Z., Nikolić, T., Štefan, A. (2005): *Fritillaria meleagris* L. (HRCP002698). U: „Crveni popis divljih vrsta Hrvatske“. Dostupno na: <https://crvenipopis.haop.hr/preglednik/2698>. Zavod za zaštitu okoliša i prirode Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja. Pristupljeno: 23.9.2025.

Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine 80/13, 15/18, 14/19, 127/19

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo zaštite okoliša
i zelene tranzicije

Radnička cesta 80, 10000 Zagreb
Tel. + 385 1 4886 840
<https://mzozt.gov.hr/>